

Ludwig van Beethoven - Ah! perfido

Ah! perfido, spergiuoro,
barbaro traditor, tu parti?
e son questi gl'ultimi tuoi congedi?
ove s'intese tirannia più crudel?

Va, scelerato! va, pur fuggi da me,
l'ira de' Numi non fuggirai!
Se v'è giustizia in Ciel, se v'è pietà,
congiureranno a gara tutti a punirti!
Ombra seguace! presente, ovunque vai,
vedrò le mie vendette;
io già le godo immaginando;
i fulmini ti veggo già balenar d'intorno.
Ah no! ah no! fermate, vindici Dei!
risparmiate quel cor, ferite il mio!
s'ei non è più qual era son'io qual fui,
per lui vivea, voglio morir per lui!

Per pietà, non dirmi addio,
di te priva che farò?
tu lo sai, bell'idol mio!
io d'affanno morirò.

Ah crudel! tu vuoi ch'io mora!
tu non hai pietà di me?
perchè rendi a chi t'adora
così barbara mercè?
Dite voi, se in tanto affanno
non son degna di pietà?

Ach! Verraderlijke, meineedige,
wrede verrader, ga je weg?
En zijn dit je laatste afscheidswaarden?
Waar is ooit een wreder tirannie gehoord?

Ga, misdadiger! Ga, vlucht maar van mij,
maar de toorn van de goden zul je niet
ontlopen! Als er gerechtigheid in de hemel
is, als er genade is, zullen zij zich allen
verenigen om je te straffen!
Een schaduw zal je achtervolgen!
Waar je ook gaat, zal ik mijn wraak zien;
ik geniet er nu al van in mijn verbeelding;
ik zie de bliksemschichten al om je heen
flitsen. Ach nee! Nee! Halt, wrekende
goden! Spaar dat hart, tref het mijne!
Als hij niet meer is zoals hij was, ben ik nog
zoals ik was; voor hem leefde ik, voor hem
wil ik sterven! Heb medelijden, zeg me
geen vaarwel, wat moet ik zonder jou?
Jij weet het, mijn geliefde idool!
Van verdriet zal ik sterven.

Ach, wreedaard! Je wilt dat ik sterf!
Heb je dan geen medelijden met mij?
Waarom beloon je degene die je aanbidt
met zo'n barbaarse vergelding?
Zeg me, ben ik in zo'n groot verdriet
niet waardig om medelijden te ontvangen?

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! [#concertgebouw](https://twitter.com/concertgebouw)

AVROTROS en Het Concertgebouw presenteren

Het Zondagochtend Concert

2 maart 2025 - Grote Zaal - 11.00 uur

Antwerp Symphony Orchestra
Ivor Bolton, dirigent
Chen Reiss, sopraan

Wolfgang Amadeus Mozart Ouverture uit 'La clemenza di Tito', KV 621 (1791)
1756-1791

Ludwig van Beethoven Ah! perfido, op. 65 (1796)
1770-1827 voor sopraan en orkest

Wolfgang Amadeus Mozart Symfonie nr. 41 in C, KV 551 'Jupiter' (1788)
Allegro vivace
Andante cantabile
Menuetto: Allegretto
Molto allegro

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

Het is haast niet voor te stellen, maar ooit was het heel normaal om even een praatje te maken en wat rond te wandelen terwijl een orkest de mooiste stukken van bijvoorbeeld Wolfgang Amadeus Mozart speelde. Muziek was vermaak voor de rijkere mensen en als ze écht wilden luisteren, gingen ze vlak bij het podium zitten, of staan. Dat verklaart waarom er een ouverture nodig was voordat een opera echt begon: om de aandacht van het publiek te trekken. In muzikaal opzicht is er geen link tussen de *Overture uit 'La clemenza di Tito'* en de eigenlijke opera, waarin keizer Titus clementie verleent aan Sextus en Vitellia, die hem van de troon wilden stoten. Trouwens: helemaal moeilijk voorstelbaar is dat Mozart de hele opera binnen een maand heeft gecomponeerd en dat hij de avond voor de première pas de ouverture heeft geschreven. Met vervolgens lastminute kopieerwerk, nauwelijks repetitietijd en een matig orkest zal de uitvoering niet denderend zijn geweest. Vandaag de dag komt de ouverture met een hoog speelniveau én een aandachtig publiek gelukkig veel beter tot haar recht. De elegante melodieën en de krachtige opening, die door de toonsoort en het karakter sterk aan de *Jupitersymfonie* doen denken, zijn veel te mooi voor achtergrondmuziek.

Wraak, liefde en medelijden

Ook de première van Ludwig van Beethovens concertaria *Ah! perfido* verliep niet bepaald soepel. In een urenlang marathonconcert in een koude hal, waarbij ook de *Vijfde* en *Zesde symfonie* in première gingen, zou sopraan Anna Milder de aria zingen. Beethoven, niet bepaald een 'people manager', kreeg ruzie met de sopraan en de zeventienjarige Josephine Killitschky moest inspringen. Ze was haar zenuwen niet de baas, maar zou later een succesvolle sopraan worden en optreden in Beethovens opera *Fidelio*. *Ah! perfido* begint, net als de twee andere stukken in dit concert, met een krachtige opening in de toonsoort C-groot. Het is niet de enige overeenkomst met *La clemenza di Tito*: Beethoven gebruikte Haydn's aria *Scena di Berenice* als model en deze Berenice speelt ook een rol in *La clemenza di Tito*. In Beethovens aria gaan haar emoties alle kanten op nadat ze is verlaten door haar geliefde. In het gepassioneerde recitatief is ze eerst wraakzuchtig ('de goden zullen je straffen'), om daarna plotseling te hopen dat de goden hem zullen sparen. Deze omslag is goed te horen in de muziek. In het lyrische begin van de aria droomt ze er vervolgens van dat hij weer bij haar terugkomt: 'Wat moet ik zonder jou?' Als

de muziek plotseling weer omslaat naar stormachtig bezingt ze haar eigen leed: 'Ben ik geen medelijden waard?'

Het wonder dat Mozart heet

Het waren de zogenaamde gouden Weense jaren, waarin Mozart het ene meesterwerk na het andere componeerde. Drie overleden kinderen, financiële problemen en depressies weerhielden hem niet van grootse prestaties, zoals het componeren van zijn laatste drie symfonieën in amper zes weken tijd. De drie werken zijn samen als één grote supersymfonie te zien: de 39ste met een uitgebreide inleiding, de 40ste als het lyrische middendeel en de 41ste is de afsluiting met een monumentale finale. Mede aan die finale heeft de symfonie de bijnaam 'Jupiter' te danken, bedacht door impresario Johann Peter Salomon. Ook de krachtige fanfare aan het begin is indrukwekkend. Mozart lijkt erop uit te zijn geweest nog één keer alles uit de kast te halen in een symfonie. Dat doet hij ook in het diep emotionele tweede deel, waarin hij met wrange samenklanken alvast vooruitwijst naar de romantiek. Mozart heeft het beste voor het laatst bewaard, want de finale vormt de absolute apotheose van het stuk. In het begin van het deel klinkt een eeuwenoud motief van vier noten, dat al

snel de context krijgt van compositie-technieken uit de achttiende eeuw, én verschillende fugasecties die terugwijzen naar Bach. Richting het einde van de finale legt Mozart een extreem ingewikkelde puzzel door het motief tegelijk met vier andere melodieën te laten klinken, zonder dat het ook maar een moment ingewikkeld wordt om naar te luisteren. Bach zou er zijn pet voor hebben afgenomen. Na de 'beste dertig seconden in de klassieke muziek', zoals deze sectie soms wordt genoemd, trekken alle instrumenten weer samen op richting een glorieus slot. Het zo vloeiend laten samengaan van een middeleeuws motief, barokke fuga's en classicistische lichtheid is een muzikale broederschap die zich kan meten met de broederschap in Beethovens *Negende symfonie*. Beethoven werd hierbij geïnspireerd door de idealen van de Franse Revolutie. Mozart schreef zijn *Jupitersymfonie* precies een jaar vóór de revolutie. In sneltreinvaart en vrijwel zonder schetsen zo'n meesterwerk in elkaar sleutelen is een regelrecht wonder. Mozart hoefde er niet over na te denken, het overkwam hem.

Bart de Graaf